

Les darreres zones humides de la costa empordanesa

Les quantioses zones humides que, en temps passats, ocupaven grans extensions del litoral empordanès, avui han quedat reduïdes a una sèrie d'indrets, molts dels quals estan en greu perill de desaparició.

En aquesta nota enumerarem els punts en els quals la conservació dels sistemes naturals és bàsica a causa de llurs característiques ecològiques.

Recurrent el litoral de Nord a Sud, trobem:

PRIMER: Els terrenys situats al Sud-Oest de la localitat de Roses des de la carretera local que va a Castelló d'Empúries fins a la desembocadura del riu Salines, quedant dins aquesta zona el canal del Crao i uns quants aiguamolls anomenats Estanys de Castelló. La maresma està parcialment degradada per alguns campings i durant la temporada de cacera pateix una greu pressió cinegètica ja que tots aquests terrenys són tancats de caça.

Les espècies zoològiques més destacables en aquest punt són els anàtids, que a l'hivern s'hi reuneixen en gran quantitat i la garsa rosa, que a la primavera i a l'estiu té, als canyers que cobreixen bona part de les masses d'aigua, un dels pocs punts de nidificació a Catalunya.

Aquesta petita zona de maresmes, està compresa entre la urbanització Empuriabrava i el poble de Roses. Per això està somesa a fortes pressions per part dels nuclis urbans que l'envolten i, fins i tot, a l'interior d'ella, hi ha alguns campings que ajuden a devastar-la. Darrerament, ha estat marcat el muntatge d'una línia elèctrica en direcció a Roses, de tal manera que creua

els Estanys amb l'evident perjudici per a la cobertura vegetal i per a les espècies que s'hi aixopluguen.

S'han efectuat diverses gestions prop d'organismes oficials competents i la companyia elèctrica interessada, per tal d'aconseguir el desviament del citat muntatge.

Des del mes de juny d'enguany, en Jordi Sargatal, ornitòleg que ha estudiat profundament l'ornitofauna d'aquesta zona, amb col·laboració del Zoo de Barcelona, l'ICONA i l'Ajuntament de Castelló d'Empúries, ha realitzat un intent de reintroduir la cigonya blanca en aquestes maresmes. Anys enrera aquesta espècie era prou coneguda a les viles voreres a la maresma, on hi nidificava. Aquest intent de reintroducció s'ha fet a partir de 8 exemplars joves portats de la zona de nidificació d'Extremadura, i de 2 exemplars adults cedits pel Zoo de Barcelona.

SEGON: Els terrenys limitats per la localitat de Castelló d'Empúries i el curs del riu Muga des d'aquesta vila fins a la seva desembocadura pel Nord, la carretera local entre Castelló d'Empúries i Sant Pere Pescador per l'Oest, la vila de Sant Pere Pescador i el curs del riu Fluvià des de Sant Pere fins al mar pel Sud i la platja entre les goles dels rius Muga i Fluvià per l'Est. Aquesta zona és una de les més importants quant a la biologia, ja que s'hi troben representats diversos biotops aquàtics i afins:

- a) Maresmes amb aiguamolls voltats per salicòrnia, joncs i tamarius,
- b) Platja marina,
- c) Camps de conreu i ermots per a pasturatges, i
- d) Cursos fluvials i desembocadura de rius.

Podem dir que les maresmes compreses en aquesta zona són les més importants d'entre totes les zones humides de les comarques de Girona ja que, tenint en compte llur extensió, permeten el descans d'aus de pas que necessiten les màximes condicions de seguretat per a descendir; entre aquestes espècies podem citar, la Grua vulgar **Grus grus**, el Flamenc **Phoenicopterus ruber** i la Cigonya blanca **Ciconia ciconia**, que actualment troben pocs indrets al litoral català i valencià per a descansar.

Però per desgràcia, el perill de les urbanitzacions està a punt de ser una realitat, perquè l'antic tancat de caça que eren aquelles terres ha estat adquirit, ja fa alguns anys, per una empresa urbanitzadora, la raó social de la qual és Port Llevant, S.A., que pensa convertir les maresmes en un conjunt residencial marí.

És llastimós comprovar que al Pla General i al Pla Parcial es van aprovar les obres d'aquella urbanització, en una època en que el moviment ecològic i la consciència ciutadana envers el Patrimoni Natural no eren prou crescuts

per a oposar una eficaç resistència a aquesta indubtable malversació del nostre patrimoni.

Actualment, entitats científiques, societats i grups proteccionistes han tramès als organismes oficials implicats en la conservació del Medi Ambient, instàncies a fi i efecte de que es parin les obres de Port Llevant, es revisin els Plans de l'Ajuntament responsable i sigui declarada aquesta zona, reserva natural.

Al Nord d'ella, canalitzada la darrera part del curs del riu Muga, es troba un camping (La Laguna) que té nefastes conseqüències per a la conservació d'aquestes maresmes.

Actualment el Ministeri de Cultura ha desestimat el recurs d'alçada que DEPANA i altres organismes havien fet sobre la decisió de la Direcció General del Patrimoni Artístic, Arxius i Museus, escrit a l'abans esmentat Ministeri, donant per bona, malgrat que aquesta terra va ser declarada mitjançant un decret de 1973 «paisatge pintoresc», la urbanització que allí s'hi pensa fer.

En aquests moments, DEPANA ha fet un recurs de reposició anunciant la seva intenció de posar un contenciós-administratiu en contra d'aquests permisos donats.

TERCER: Curs baix del riu Fluvià des de Sant Pere Pescador fins a la seva desembocadura, comprèn la franja de costa amb platja marina i maresmes que va des de les ruïnes d'Empúries, al Sud, fins al riu Fluvià al Nord. És creuada per nombrosos canals de rec. La maresma forma una divisòria entre els camps de conreu i la platja.

L'espècie més interessant d'aquesta zona és l'arpella **Circus aeruginosus** que es troba en plena regressió a Catalunya, especialment com a nidificant ja que el seu biotop (els canyers) està essent destruït sistemàticament per l'home. Aquesta zona està en avançat estat de degradació; una part ja està urbanitzada, com es pot apreciar, ja de lluny, per la construcció d'edificis de gran alçada, edificats al costat de la platja. A més a més, aquesta és ja molt freqüentada per banyistes i pescadors.

La contaminació del riu Fluvià és alta; ja el 14 de setembre de 1974, **El Correo Catalán**, en un article d'en Jaume Teixidor, denunciava la presència de residus de sosa càustica i cianur, llançats al riu per alguna indústria irresponsable.

Actualment, s'està construint una urbanització a la mateixa desembocadura del riu Fluvià, anomenada Fluvià Marina, que té prevista la creació d'un port esportiu, que alterarà completament el paisatge de la zona marítime-terrestre on serà ubicada.

QUART: Comprèn la franja de penya-segats que va des de l'Estartit fins a Cala Montgó, prop de l'Escala; aquests penya-segats tenen un paisatge molt semblant a les Illes Medes, però amb notables variants botàniques.

En aquest biotop trobem espècies d'aus molt interessants, com el falcó comú **Falco peregrinus**, el falcó pàllid **Apus pallidus** i el xoriguer petit **Falco naumani**, totes elles típiques de penya-segats i rares a Catalunya.

El sector que creiem més interessant de tota la zona és el golf de la Monedera i la Foradada.

Aquests penya-segats estan poc degradats, a causa del seu difícil accés, però les nombroses cales existents, a poc a poc es degraden per efecte de la incontrolada presència d'estiuejants que, sense cap respecte per al paisatge, hi abandonen deixalles i destrueixen la cobertura vegetal propera al mar. Actualment, l'extensió de terreny que forma l'altiplà per sobre dels penya-segats són muntanyes en consorci amb l'ICONA i, de moment, sembla que l'amenaça de que el cim dels penya-segats sigui urbanitzat no existeix, però una recent pista forestal que va de l'Estartit a l'Escala i que permet el trànsit de turismes, posa en greu perill la integritat del paisatge.

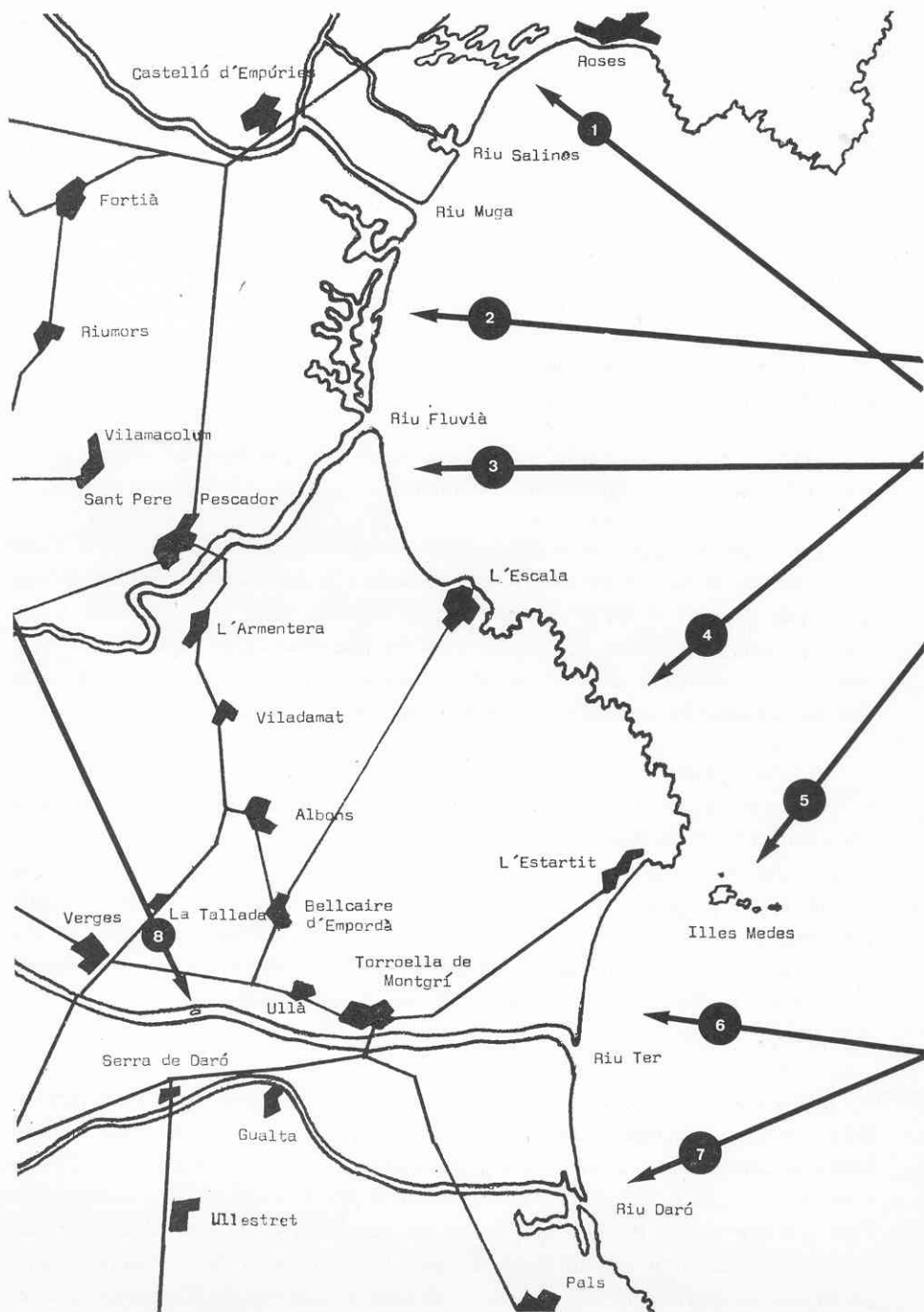
CINQUÈ: L'arxipèlag de les Illes Medes, situat a 1.500 metres de la costa enfront de l'Estartit, està format per un cert nombre d'illots d'origen cretàic, essent els més importants la Meda Gran, la Meda Xica, el Carai Bernat, el Magalot; més petits són els Tascons Grossos, Tascons Petits i les Ferranelles.

A la Meda Gran, que ha estat la més concorreguda, hi ha un far antic en ruïnes i un de més petit, automàtic, que està actualment en ús. En ella hi ha alguns arbres dispersos de poca alçada (pins i figueres); també hi ha una important població d'ullastres i la vegetació pròpia dels cingles marins, entre la qual hem de destacar espècies com la **Lavatea maritima** i la **Coronilla minima**. Gran part del sòl de l'estrat superior de l'illa està cobert per **Carpobrotus edulis** introduït allà per l'home.

Les espècies d'aus més destacades són: el gavià argentat **Larus argentatus**, la colònia de cria de la qual és molt important, oscil·lant el nombre de parelles de 6 a 8.000 entre tot l'arxipèlag. Una altra espècie destacable és el corb marí emplomallat **Phalacrocorax aristotelis**, que nidifica al Carai Bernat i altres illots més petits, amb un nombre reduït de parelles.

A la Meda Gran existia antigament una petita guarnició militar i una família encarregada del far, però des de començaments de segle no hi viu ningú.

Les Illes Medes estan en projecte de convertir-se en Parc-Reserva. Però per ara, són visitades contínuament. Aquest fet sempre és perjudicial; però ho és molt més a l'època de nidificació (de febrer a juny). Els visitants no-

Gràfic indicatiu de les zones humides de la costa empordanesa.

més amb llur presència destorben la necessària tranquil·litat de les espècies que allí es reproduïxen i alguns d'ells arriben a emportar-se com a «record», ous i pollets. Creiem que mentre no es declari Parc-Reserva i entrin en vigor les normes que els regulen, s'haurien de prendre mesures de vigilància i impedir que hi desembarquessin persones sense una autorització pertinent.

SISÈ: Comprèn la desembocadura del Ter i les maresmes pròximes a ella. Limita amb la localitat de l'Estartit al Nord i la vora dreta del Ter, pel Sud. Aquesta zona es pot subdividir en tres tipus diferents de biòtops.

Primer. — Maresmes amb aiguamolls que periòdicament estan en comunicació amb el mar, voltats de vegetació típica: salicòrnia, joncs, tamarius, etc.

Segon. — Curs fluvial amb bosc de ribera molt dispers i marges oberts, en alguns llocs per canyers.

Tercer. — Platja marina de notable extensió, que està en alguns punts molt degradada per construccions humanes.

Les espècies d'aus més destacades d'aquesta zona són: el xarxat **Anas querquedula**, la gamba verda **Tringa nebularia** i la gamba roja pintada, **Tringa erythropus**. Durant la temporada de cacera aquesta zona està sotmesa a una forta pressió cinegètica. Els perills màxims que amenacen aquests terrenys són: la contaminació del riu, la seva canalització i les urbanitzacions, que des de l'Estartit es van estenent i fan desaparèixer les maresmes.

Aquesta primavera passada l'Ajuntament de Torroella de Montgrí ha tramitat un Pla Parcial en el que contempla la urbanització de gran part d'aquesta zona amb una capacitat de més de 12.000 persones. Aquest projecte fou impugnat per diferents entitats de tipus social, ecològic i científic. Aquest Pla Parcial no va prosperar per una sèrie d'errors de forma ja que diversos dels propietaris afectats no havien estat informats. Últimament de nou el Pla Parcial que conté la urbanització de La Platera va tornar a sortir a Informació Pública en el Butlletí Oficial de la Província de Girona el dia 22 de juny d'enguany.

SETÈ: El curs baix del riu Daró, les Basses d'en Coll i la platja de Pals formen un conjunt de singulars característiques de maresme, afavorides per l'escàs índex de contaminació del riu Daró. Fins fa aproximadament un any tota aquesta zona estava qualificada com a tancat de caça per la Societat de Caçadors de Pals, però a causa de que els projectes del Pla Parcial del IV Sector del Pla General del municipi de Pals, contempla la ubicació de la macroubanització que ocuparia tota aquesta zona, la pròpia Societat de Caçadors la desqualificà de les mesures proteccionistes de què gaudia i autoritzà els socis perquè poguessin caçar dins d'ella. Diverses foren les impugnacions que s'enviaren a l'Ajuntament de Pals en contra de la projectada urbanització. Actual-

ment l'esmentat projecte ha estat sotmès a informació pública a la «Jefatura de Costas y Puertos de Cataluña» on també s'han adreçat nombroses impugacions al pla a què ens referim que, si s'hagués portat a cap, hagués destruït irreversiblement tot el conjunt de maresme a què hem alludit.

Els promotors de la urbanització en un moment determinat i per raons òbviament econòmiques van retirar la proposta d'urbanització i a l'actualitat aquests terrenys segueixen essent una propietat privada qualificada com a terreny rústic.

VUITÈ Aquesta zona comprèn el curs del riu Ter des dels termes de Verges i Ultramort fins als termes municipals de Torroella de Montgrí i Fontanilles. Les vores del riu en aquesta zona estan constituïdes principalment per camps de conreu, amb abundants canals de rec i espessos boscos de ribera, prop de l'aigua. Es tracta d'una zona bastant poblada i transitada per l'home, quedant només com a llocs tranquils el curs del Ter i les seves vores.

Actualment, el seu principal interès biològic rau en la colònia de nidificació del martinet blanc **Egretta garzetta**, martinet de nit **Nycticorax nycticorax** i esplugabous, **Bubulcus ibis**. Aquestes tres espècies nidifiquen juntes en una illa situada al mig del Ter al costat de la presa de Canet i a 10,5 Km. de la desembocadura. L'esmentada illa està coberta d'una vegetació exuberant que correspon al típic bosc de ribera, formada per **Salix atrocinerea**, amb exemplars de més de 10 m. d'alçada, **Rubus ulnifolius**, **Ulmus minor**, **Alnus glutinosa**, **Gleditsia trincanthos** i **Vitis vinifera** entre les més importants.

Fa uns anys, aquesta illa era visitada, de tant en tant, per fer llenya; però, avui dia, a causa de la introducció de moderns combustibles ha estat abandonada aquesta activitat.

S'ha de destacar també, la presència en el bosc de ribera del falcó mos-tatxut **Falco subbuteo**, rapinyaire rar a Catalunya com a nidificant.

Els perills que pesen sobre aquesta zona són: el gradual augment de contaminació que pateixen les aigües del Ter. Per a conjurar aquest perill, és necessari mantenir un estricte control sobre les indústries i localitats que vessen llurs residus al riu, obligant-les a que installin plantes depuradores. El segon perill és la canalització del curs del riu, projecte que porta implícita la destrucció del bosc de ribera i la desaparició de les illes fluvials existents. Un altre perill per a l'esmentada illa de nidificació de petits ardèids és la cacera incontrolada. A l'any 1969 i durant el mes d'agost es van efectuar varies batudes capturant-se en una d'elles més de 60 exemplars entre martinets blancs, martinets de nit i esplugabous. Sembla ser que els «esportius» caçadors només disparaven sobre els exemplars joves. Avui, aquest perill està sensiblement atenuat per la creació de tancats de caça a les localitats

de Verges i Serra de Daró. Recentment s'ha demanat a ICONA que aquesta illa i les vores del riu siguin declarades «zona de refugi».

Un altre dels perills d'aquesta illa és el mal estat en què es troben les comportes, molt antigues i de fusta, que retenen l'aigua a la resclosa de Canet ja que en cas de que aquestes s'obrissin, l'illa desapareixeria en poc temps per l'acció erosiva del corrent del riu.

CONCLUSIONS

Resumint tot el que he exposat, es conclou que els perills més importants per al conjunt de l'àrea estudiada són les urbanitzacions i la contaminació del medi ambient.

Dues causes que són degudes a que aquesta zona es troba dins una regió molt explotada turísticament i que els rius que hi afluïxen, passen per zones molt poblades i industrialitzades.

Les solucions generals són diverses: Evitar sempre que sigui possible la contaminació de les aigües. Que els organismes responsables de la planificació del territori estiguin en contacte permanent amb els centres científics que sota diferents punts de vista estudien aquesta àrea i que abans de concedir permisos d'urbanitzacions es tinguin en compte les conseqüències que se'n poden derivar. Que s'intensifiqui la vigilància de l'esmentada àrea i que siguin creades «zones de refugi» on sigui necessari, en vistes a la protecció total i definitiva d'aquestes últimes zones humides de Girona, evitant així que notes com aquesta o similars hagin de portar d'ací a pocs anys el qualificatiu de «In memoriam».

No s'ha de creure que l'afany de les entitats i persones que desitgen conservar aquests indrets únics tal com ara estan està en contraposició amb el desenvolupament socio-econòmic de la comarca. De forma molt contundent s'està veient aquests últims temps com l'enlluernament del volum turístic es desfà per haver estat assentat damunt unes bases totalment falses. Els visitants de l'Empordà, tant del país com estrangers, el que esperem trobar-hi és netedat, pau i integritat a l'entorn, aspectes dels que la humanitat està cada dia més mancada. No per l'existència d'uns complexos turístics que per més ben fets que puguin estar poden ser repetits, millorats i imitats en qualsevol país del món.

SALVADOR FILELLA I CORNADO
Secretari General de DE.PA.NA.